

PRACE NAUKOWE

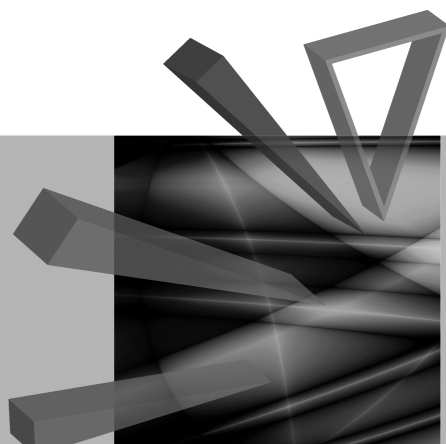
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

318

Polityka zrównoważonego i zasobooszczędnego gospodarowania

Redaktor naukowy

Andrzej Graczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Agata Wiszniewska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-339-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Część 1. Reorientacja strategii zrównoważonego rozwoju

Małgorzata Gotowska, Mitsuo Shigenobu: Diagnosis actions for sustainable development – a comparative study	15
Ewa Jastrzębska, Paulina Legutko-Kobus: Reorientacja strategii zrównoważonego rozwoju – w stronę ekonomii społecznej i ekonomii daru	23
Joost Platje: A theoretical assessment of the EU's smart, sustainable and inclusive growth policy on resource use	37
Bożena Ryszawska: Koncepcja zielonej gospodarki jako odpowiedź na kryzys gospodarczy i środowiskowy	47
Bożydar Ziółkowski: Ewolucja idei zrównoważonego rozwoju	57
Andrzej Graczyk: Strategia Europa 2020 a rynkowa orientacja polityki ekologicznej	65
Małgorzata Śliczna: Charakterystyka ustawodawstwa i wybranych metod certyfikacji „zielonego budownictwa”	75
Adam Zawadzki: Outsourcing jako narzędzie zasobooszczędnego gospodarowania	84
Justyna Zabawa: Inwestycje w odnawialne źródła energii. Próba oceny wybranych przykładów i ich efektywności	95
Jerzy Mieszaniec, Romuald Ogrodnik: Zakres działalności innowacyjnej przynoszącej korzyści dla środowiska w przedsiębiorstwach górniczych .	105
Romuald Ogrodnik, Jerzy Mieszaniec: Górnictwo węgla kamiennego w kontekście zrównoważonego rozwoju	116
Agnieszka Ciechelska, Zbigniew Szkop: Instrumenty ekonomiczne w gospodarce odpadami komunalnymi na przykładzie uprawnień zbywalnych do składowania odpadów biodegradowalnych w Anglii	126

Część 2. Polityka ekologiczna i jej instrumenty

Elżbieta Broniewicz: Analiza efektywności kosztowej polityki ekologicznej – przegląd teorii i doświadczeń	139
Agnieszka Ciechelska: Poprawa wykorzystania instrumentów opłatowych w gospodarce odpadami - propozycje modyfikacji prawnych.....	147
Joanna Sikora: Jak zmniejszyć emisyjność gospodarki?	157

Agnieszka Lorek: Problemy i uwarunkowania gospodarki odpadami komunalnymi w województwie śląskim.....	168
Joanna Godlewska: Instrumenty wspierania lokalnej polityki energetycznej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju.....	178
Małgorzata Karpińska-Karwowska: Kreatywność i przedsiębiorczość mieszkańców miasta i gminy Pisz w świetle badań	188
Krzysztof Posłuszny: Etykietowanie opon jako element programu zrównoważonej mobilności Unii Europejskiej.....	200
Bartosz Bartniczak: Udzielanie pomocy publicznej w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju	210
Anna Dubel: Regionalne preferencje dotyczące dofinansowania przez Unię Europejską adaptacji do zmian klimatycznych na poziomie regionalnym na przykładzie zlewni Warty.....	220

Część 3. Zarządzanie w duchu zrównoważonego rozwoju

Radosław Dziuba: Możliwości wdrożeniowe założeń hotelu ekologicznego na przykładzie certyfikatu „Czysta Turystyka” w regionie łódzkim. Częściowe wyniki badań.....	231
Barbara Kryk: Polityka regionalna w kontekście wyzwania efektywnego wykorzystania zasobów	242
Agnieszka Panasiewicz: Zarządzanie ryzykiem środowiskowym jako narzędzie wspierania gospodarki bardziej przyjaznej środowisku	255
Ksymena Rosiek: Przedsiębiorstwo społeczne jako odpowiedź na wyzwania rozwoju zrównoważonego	264
Agnieszka Rzeńca: Kłastory energetyczne w Polsce – nowa forma współpracy w ochronie środowiska	275
Łukasz Szalata: Zarządzanie środowiskiem poprzez implementację modelu miasta niskowęglowego/niskoemisyjnego drogą do zrównoważonego rozwoju aglomeracji miejskich.....	286
Dorota Bargiel: Bariery we wdrażaniu idei społecznej odpowiedzialności biznesu w przedsiębiorstwie.....	294
Lidia Kłos: Ślad ekologiczny jako wskaźnik zrównoważonej konsumpcji i produkcji.....	303
Agnieszka Sobol: Ekoinnowacje w gospodarce komunalnej jako narzędzie realizacji polityki zrównoważonego rozwoju – na przykładzie miasta Bielsko-Biała ..	314

Część 4. Zrównoważona konsumpcja

Robert Karaszewski, Małgorzata Gotowska, Grzegorz Hoppe, Anna Jakubczak: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw i konsumentów – studium przypadku	325
--	-----

Robert Karaszewski, Anna Jakubczak, Grzegorz Hoppe, Małgorzata Gotowska, Piotr Dudziński: Znaczenie społecznej odpowiedzialności konsumentów i biznesu w zrównoważonym rozwoju.....	334
Dariusz Kielczewski: Zasobooszczędne gospodarowanie a modele konsumpcji zrównoważonej	343
Monika Paradowska: Wybrane problemy kształtowania zrównoważonych zachowań konsumpcyjnych w transporcie indywidualnym	353
Irena Rumianowska: Ekokonsumpcja jako warunek efektywniejszego wykorzystania zasobów przyrodniczych a świadomość i zachowania konsumentów polskich.....	364
Sylwia Słupik: Uwarunkowania rozwoju zrównoważonej konsumpcji energii w Polsce	376

Summaries

Part 1. Reorientation of sustainable development strategy

Małgorzata Gotowska, Mitsuo Shigenobu: Działania diagnostyczne na rzecz zrównoważonego rozwoju – studium porównawcze: Japonia i Polska.....	22
Ewa Jastrzębska, Paulina Legutko-Kobus: Reorientation of strategies for sustainable development – towards a social economy and the gift economy ...	36
Joost Platje: Teoretyczna ocena inteligentnej, zrównoważonej i sprzyjającej społecznemu włączeniu polityki Unii Europejskiej korzystania z zasobów ..	45
Bożena Ryszawska: The concept of the green economy as an answer to the economic and environmental crisis	56
Bożydar Ziółkowski: Evolution of sustainable development idea.....	64
Andrzej Graczyk: Strategy Europe 2020 and the market orientation of ecological policy.....	74
Małgorzata Śliczna: Description of regulations and chosen certification's methods of green buildings.....	83
Adam Zawadzki: Outsourcing as a tool of resource-efficient use	94
Justyna Zabawa: Investments in renewable energy sources. An attempt to evaluate selected examples and their effectiveness	104
Jerzy Mieszaniec, Romuald Ogrodnik: The scope of innovation activity for the benefit of environment in mining enterprises	115
Romuald Ogrodnik, Jerzy Mieszaniec: Hard coal mining in the context of sustainable development.....	124
Agnieszka Ciechelska, Zbigniew Szkop: Economic instruments for municipal waste management – case study of the Landfill Allowance Trading Scheme in England	135

Part 2. Ecological policy and its tools

Elżbieta Broniewicz: Cost-effectiveness analysis of environmental policy – theory and practice overview.....	146
Agnieszka Ciechelska: Charge instruments using improvement in waste management – law adjustments proposals.....	156
Joanna Sikora: How to reduce the emission level of economy?	167
Agnieszka Lorek: Problems and conditions of municipal waste management in Silesian Voivodeship.....	177
Joanna Godlewska: Support instruments for local energy policy compatible with sustainable development principles	187
Małgorzata Karpińska-Karwowska: Creativity and entrepreneurship of citizens from town and community of Pisz in the light of analysis.....	198
Krzysztof Posłuszny: Labelling of tyres as a part of sustainable mobility policy in the European Union	209
Bartosz Bartniczak: Granting state aid in the context of sustainable development principles	219
Anna Dubel: Regional preferences concerning European Union subsidies to climate change adaptation at the regional level: case study of the Warta catchment.....	228

Part 3. Management in the spirit of sustainable development

Radosław Dziuba: Possibilities of implementation of ecology hotel assumptions on the example of ecological certification “Clean Tourism” in the region of Lodz. Partial research results	241
Barbara Kryk: Regional policy in the context of the challenge of effective use of resources	254
Agnieszka Panasiewicz: Environmental risk management as a tool of greener economy support.....	263
Ksymena Rosiek: Social enterprises as a response to the challenges of sustainable development.....	273
Agnieszka Rzeńca: Renewable energy clusters in Poland – a new form of cooperation in the area of environmental protection	284
Lukasz Szalata: Environmental management through the implementation of low-carbon city model as a way to sustainable urban development.....	293
Dorota Bargiel: Barriers in implementing the idea of Corporate Social Responsibility in company.....	302
Lidia Kłos: Ecological footprint as an indicator of sustainable consumption and production	313

Agnieszka Sobol: Ecoinnovations in municipal economy as a tool towards the policy of sustainable development – a case study of Bielsko-Biała city	322
--	-----

Part 4. Sustainable consumption

Robert Karaszewski, Małgorzata Gotowska, Grzegorz Hoppe, Anna Jakubczak: Corporate Social Responsibility and Consumers Social Responsibility – case study	333
Robert Karaszewski, Anna Jakubczak, Grzegorz Hoppe, Małgorzata Gotowska, Piotr Dudziński: The importance of Consumer Social Responsibility and Corporate Social Responsibility in sustainable development	342
Dariusz Kielczewski: Resource efficient economy and sustainable models of consumption.....	352
Monika Paradowska: Selected problems of creating sustainable consumer behaviour in individual transport.....	363
Irena Rumianowska: Eco-consumption as a condition for more effective use of natural resources and the awareness and behavior of Polish consumers	374
Sylwia Słupik: Determinants for the development of sustainable energy consumption in Poland	385

Małgorzata Karpińska-Karwowska

Uniwersytet Białostocki, PWS Kwidzyn

KREATYWNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ MIESZKAŃCÓW MIASTA I GMINY PISZ W ŚWIETLE BADAŃ

Streszczenie: W obecnym czasie rozwój kreatywności i przedsiębiorczości poprzez wiedzę jest kluczowym czynnikiem rozwoju lokalnego rynku pracy. Pojęcie kreatywności i przedsiębiorczości lokalnej społeczności utożsamiane jest z pracownikami o wysokich kwalifikacjach, którzy sprzedają pracodawcom swoją wiedzę, umiejętności i doświadczenie. W opracowaniu przedstawiono wiedzę jako kapitał zawarty w kapitale ludzkim, postrzegany współcześnie jako czynnik rozwoju endogennych, egzogennych lub mieszanych czynników wzrostu i rozwoju. Artykuł wskazuje bariery rozwoju lokalnego rynku pracy, a także ukazuje znaczenie wiedzy jako głównego elementu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Słowa kluczowe: kreatywność, przedsiębiorczość, wiedza, kapitał ludzki, rynek pracy.

DOI: 10.15611/pn.2013.318.18

1. Wstęp

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na znaczenie kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców miasta i gminy Pisz, stanowiących czynniki rozwoju regionu – z uwzględnieniem i wykorzystaniem lokalnych uwarunkowań rozwoju rynku pracy, które przy odpowiednim wsparciu ze strony polityki regionalnej i gospodarczej państwa mogłyby być bardziej efektywnie wykorzystane.

Kreatywność to zdolność człowieka do generowania nowych idei, koncepcji lub nowych skojarzeń i powiązań z istniejącymi już ideami i koncepcjami. Obiegowa definicja kreatywności mówi, że jest to po prostu zdolność do tworzenia czegoś nowego. Opłaca się być kreatywnym przede wszystkim ze względów gospodarczych, każde bowiem przedsiębiorstwo, nawet najlepsze, jest z biegiem czasu konfrontowane z nowymi problemami. Kreatywność opłaca się nie tylko ze względów gospodarczych, ale także jako gwarancja przetrwania przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorczość to cecha działania zmierzającego do zapewnienia racjonalnej i efektywnej koordynacji zasobów gospodarczych przedsiębiorstwa oraz umożliwiającego osiągnięcie racjonalności gospodarowania i efektywności ekonomicznej, która

wyraża zdobyty stopień tej racjonalności. Motywem przedsiębiorczości jest dążenie do uzyskania efektywności pozwalającej na bieżące funkcjonowanie przedsiębiorstwa i stwarzającej podstawy jego rozwoju. Przedsiębiorcze działanie jest utożsamiane bezpośrednio z osobą przedsiębiorcy i twórcą innowacji.

Znaczenie kreatywności i przedsiębiorczości, jako źródła nowych pomysłów podkreślana jest przez wielu badaczy. Kreatywność jest zatem ważnym czynnikiem przedsiębiorstwa nie tylko dla kultury, ma również decydujące znaczenie dla jego przetrwania i sukcesu. Dlatego niezwykle ważne jest, by poszukiwać sposobów wzmocnienia kreatywności i generowania nowych pomysłów i idei. Sądzi się, że kreatywność i przedsiębiorczość każdego człowieka mogą być przez zewnętrzne wpływy poprawione, ale mogą także podlegać zahamowaniu. Istnieje zależność między wiedzą, naturalną kreatywnością, kreatywną sprawnością i ich zmianami wraz z wiekiem. Przez tzw. naturalną kreatywność należy przy tym rozumieć występowanie nadzwyczajnej, choć określonej zdolności do tworzenia czegoś nowego. Kreatywność jest ściśle powiązana z wiedzą. Stanowią one integralną całość, która wywiera wpływ na rozwój przedsiębiorstw. Połączenie naturalnej kreatywności i wiedzy bywa określone jako kreatywna sprawność. Daje się zauważyć tendencje do spadku kreatywnej sprawności wraz z wiekiem [Florida 2005, s. 33-35].

Szczebel rozwoju lokalnego rynku pracy jest doskonałym miejscem do działań służących wdrażaniu kreatywności i przedsiębiorczości kapitału ludzkiego na rzecz rozwoju gospodarczego. Kluczowym partnerem w rozwoju rynku pracy jest kapitał ludzki, który posiada zdolności kreatywności i przedsiębiorczości. Umiejętność opracowywania nowych pomysłów i przekształcania ich w innowacyjne produkty i usługi ma priorytetowe znaczenie dla przyspieszenia wzrostu i tworzenia nowych miejsc pracy. W ramach polityki lokalnych rynków pracy kreatywność i przedsiębiorczość mieszkańców traktowana jest jako priorytet służący rozwojowi lokalnego rynku pracy.

Wraz z rozwojem kreatywności i przedsiębiorczości kapitału ludzkiego zaczyna powstawać nowa inteligentna warstwa społeczna, określana jako „klasa kreatywna”, do której należą przedstawiciele różnych zawodów, wytwarzający nowe idee, dzieła czy technologie [Florida 2005, s. 84]. Osoby kreatywne są też pilnie poszukiwane przez pracodawców. Kreatywność łączy się z motywacją do rozwoju, jest więc cechą niemal wszystkich ludzi, którzy poszukują zadań rozwojowych i sensu życia. Pomaga osiągnąć dobrostan psychiczny, służy bowiem zdrowiu psychicznemu. Szczególne znaczenie w procesie urzeczywistniania przypisuje się twórczości codziennej, rozumianej jako potencjalna możliwość, czyn i działanie niezbędne w rozwiązywaniu problemów codziennego życia [Stasiakiewicz 1999, s. 12].

Komponent pracy, kreatywności i przedsiębiorczości kapitału ludzkiego jest środkiem do osiągnięcia odpowiedniego statusu materialnego i społecznego. Ewolucję wartości w sferze pracy można zauważyć w kontekście przemian gospodarczych, społecznych i demograficznych oraz w sposobie podejścia i rozumienia aktywności zawodowej. Znaczenia również nabiera idea kształcenia ustawicznego związana z rozwojem techniki, nowych technologii i globalizacji procesów wymagających od

społeczeństw ciągłego rozwoju, aby sprostać coraz większym wyzwaniom ewoluującej cywilizacji. Sprostanie tym wyzwaniom możliwe jest dzięki rozwojowi powszechnego kształcenia ustawicznego i wzrastającemu poziomowi edukacji.

2. Wiedza podstawą kreatywności i przedsiębiorczości kapitału ludzkiego

Kapitał ludzki rozumiany jest jako wiedza „zawarta” w ludziach. Wiedzę można postrzegać jako inwestycję, której celem jest powiększanie zdolności człowieka do osiągania korzyści zarówno materialnych (zwiększone dochody w przyszłości), jak i niematerialnych. Siła sprawcza wszystkich przemian tkwi w wiedzy, która postrzegana jest jako czynnik produkcji, składnik dobrobytu, stymulator rozwoju, przedmiot obrotu, narzędzie konkurowania czy wreszcie narzędzie do kreowania bądź pozyskiwania nowej wiedzy.

Wiedza w roli ekonomicznego zasobu do czasów rewolucji teleinformatycznej była postrzegana głównie jako element uzupełniający tradycyjny układ czynników produkcji. Jednakże współcześnie wiedza stała się najważniejszym endogenicznym czynnikiem produkcji, wnoszącym zasadniczy wkład do jej wzrostu i uchylającym granice wzrostu zrównoważonego [Romer 1986]. Podejście do wiedzy jako składnika dobrobytu wskazuje na tworzenie podstaw materialnego bogactwa z niematerialnej wiedzy; bogactwa jednostek, grup społecznych i narodów. Jak stwierdza P.F. Drucker: „nie jest już możliwe uzyskiwanie wielkich dochodów przy wytwarzaniu i przemieszczaniu rzeczy i dóbr. Nie jest także możliwe uzyskiwanie wysokich dochodów przez kontrolowanie pieniędzy. [...] Jedynym, a przynajmniej głównym, producentem bogactwa są *informacje* i wiedza” [Drucker 1999, s. 149]. Rolę wiedzy w rozwoju gospodarki i społeczeństw bardzo mocno akcentował E.F. Schumacher, głosząc, że „... przekazanie użytecznej wiedzy stanowi dar nieskończenie cenniejszy od wszelkich wsparć materialnych”. E.F. Schumacher mówił wprost: „Źródła rozwoju tkwią poza sferą gospodarki, na polu oświaty, organizacji, dyscypliny oraz ponad nią, w niepodległości politycznej i świadomości niezależności narodowej” [Schumacher, 2003, s. 229]. Traktowanie wiedzy jako przedmiotu obrotu wskazuje na jej towarowy charakter.

Wiedza ujmowana jako inwestycja staje się kapitałem. Technologia realizacji tej inwestycji jest łączenie i wymiana wiedzy [Dobija 2003, s. 39-40]. Jednym z funkcjonalnych aspektów wiedzy – ściśle powiązanych z aspektem inwestycyjnym – jest występowanie jej w roli narzędzia do tworzenia lub pozyskiwania nowej wiedzy, i to zgodnie z zasadą: im posiadana wiedza jest bogatsza i bardziej różnorodna, tym stanowi doskonalsze narzędzie, które zdolne jest do samodoskonalenia się przez fakt posługiwania się nim. Jest to fenomenalna właściwość nie występująca w żadnej innej postaci zasobu.

Rolę, jaką przypisuje się wiedzy, można powiększać, ale nie można udzielić jednoznacznej odpowiedzi, czym ona jest. Wiele definicji wyjaśnia, co rozumiemy

poprzez wiedzę, jednak nie ma takiej, która by pokrywała się z intuicyjnym odczuciem większości odbiorców. Definicja, zgodnie z którą „wiedzą jest to informacja zorganizowana jako myślowy model rzeczywistości”, posiada na tyle wysoki stopień ogólności, że obejmuje istotnie wszystkie niematerialne zasoby odnoszące się do wytworów intelektu człowieka – wiedzy ukrytej (cichej, niejawnej) i wiedzy dostępnej (sprecyzowanej, jawnej) [Śliwa 2001, s. 5], jednak wykorzystanie tej definicji na użytek identyfikacji owych zasobów jest ograniczone właśnie ze względu na niski stopień konkretności. Stosując powyższe kryterium wybranej definicji, wiedza to płynne połączenie doświadczenia, wartości, informacji w kontekście eksperckiego wglądu w jakieś zagadnienie, które zapewnia ramy oceny i pozwala na włączenie nowych doświadczeń i informacji [Davenport, Prusak 1998].

Wiedza stanowi zasób kapitału ludzkiego, zawarta jest w umysłach ludzi w postaci konstrukcji myślowych, wyobrażeń, wrażeń, intuicji, poglądów, koncepcji, przekonań, pomysłów oraz w różnorodnych nośnikach: dokumentach, normach, procedurach, procesach, praktykach. To ludzie mogą zbudować z niej kapitał – albo zmarnować, co znaczy pozostawić bezużyteczną. Z tych też względów można postawić pytanie, czy ma wpływ na kreatywność i przedsiębiorczość lokalnego rynku, w których wiedza zajmuje szczególne miejsce.

Strumień wiedzy symbolizuje rozwój i stanowi niepodważalny aksjomat, model procesu rynkowego [Skrzypek 2000, s. 7], sprzyja innowacjom, które przyjmują postać nowych technik produkcji, nowych form organizacyjnych, nowych produktów; wytwarzają one lokalne stany nierównowagi i generują nadzwyczajne zyski.

Proces zarządzania wiedzą umożliwia wzrost umiejętności i kompetencji pracowników, pobudza ich kreatywność. Wiedza to proces, zatem jej zdobywanie to pewnego rodzaju trudna, ukierunkowana podróż.

Istotę wiedzy jako fundamentalnego składnika kapitału jeszcze lepiej można zrozumieć, gdy dokona się jej podziału. J. Apanowicz podzielił wiedzę na racjonalną i irracjonalną. Wiedza racjonalna ma charakter intersubiektywny, który przejawia się w komunikatywności i sprawdzalności. Można ją przekazywać i publicznie kontrolować. Wiedza irracjonalna to wiedza nieuchwytna dla rozumu, nie posługuje się ścisłymi metodami, technikami i narzędziami badawczymi [Apanowicz 2005, s. 11-15].

Wiedzę można podzielić na wiedzę ludzką i wiedzę organizacji. Wiedza ludzka może być potoczna, zawodowa i naukowa.

Wiedzę w odniesieniu do społeczności lokalnej, którą można utożsamić z organizacją, C.W. Churchman wyodrębnił jako „zbiór danych, szczególną aktywność ludzką oraz jako pewną abstrakcyjną potencjalność” [Perechuda, Sobińska 2008, s. 17], że wiedza stanowi podstawową siłę kreującą zmiany.

Z punktu widzenia zarządzania istotne znaczenie ma podział wiedzy na indywidualną, zespołową i organizacyjną, wiedzę indywidualną zaś na wiedzę dostępną i ukrytą.

Wiedza dostępna utożsamiana z wiedzą ogólną jest informacją zwrotną w umyśle człowieka, związaną głównie z jego świadomością, która jest:

- formalnie uporządkowana, wyrażona w słowach, liczbach, łatwo komunikowalna i upowszechniona w postaci twardych danych, naukowych formuł, skodyfikowanych procedur czy uniwersalnych zasad;
- nabywana w procesie uczenia się za pośrednictwem umysłu, przez przekształcanie, doświadczenie i trening;
- możliwa do przyswojenia, wyuczenia i opanowania dzięki przekazom, podręcznikom, poradnikom i obserwacji.

W literaturze znajduje się wiele definicji wiedzy dostępnej. Na uwagę zasługuje pogląd J. Waggemana. Uważa on, że wiedza rozwija się na bazie danych (D), informacji (I), doświadczenia (Dś), umiejętności (U) i nastawienia (N). Może być wyrażona za pomocą formuły: $W=Ix(Dś,U,N)$ [Poskrobko 2011, s. 33].

Wiedza ukryta jest związana głównie z podświadomością, gromadzona jest w procesie życiowym pod wpływem nastawienia, przyswajania ideałów i uznawanych wartości z udziałem intuicji i przeczucia. Wiedza ukryta jest podstawą kapitału intelektualnego, stanowi główne źródło bogactwa narodów, co można odnieść do bogactwa ludności lokalnej.

Wiedza indywidualna jest zasobem informacji świadomie i podświadomie zdobytej przez człowieka oraz zdolności umysłu do jej wykorzystania w pracy lub procesach twórczych.

Wiedza zespołowa to wiedza indywidualna powiększona, doprecyzowana, wzbogacona przez dyskusję i wspólne doświadczenie członków zespołu.

Wiedza organizacyjna w teorii kreowania wiedzy jest rozumiana jako zwiększenie wiedzy indywidualnej w wyniku zapewnienia pracy zespołów twórczych w danej organizacji. Jest ona zgromadzona w umysłach pracowników i zasobach informacyjnych danej organizacji, a także w zwyczajach, praktykach, specyficznych normach.

Konkretyzacja wiedzy indywidualnej i zespołowej, która początkowo jest wiedzą potencjalną, następuje pod wpływem człowieka i bodźców o charakterze organizacyjno-zarządzającym, a w jej kreowaniu musi uczestniczyć każdy pracownik. Nie zawsze ludzie, podejmując pracę, są w stanie określić, co z ich wiedzy może być przydatne w organizacji. Uświadomienie swoich możliwości i zaangażowanie pracowników może uruchomić wiedzę ukrytą do kreowania nowych pomysłów. Rozpoczęty zostaje cykl wykorzystujący wiedzę indywidualną lub zespołową, z pomocą organizacji lub bez jej udziału, do tworzenia określonego zadania, a jego praktyczne wdrożenie zamienia proces twórczy. Wiedza pracownika lub zespołu pracowników staje się wiedzą realną przynoszącą wartość. Wpływa ona na jakość pracownika. Według Z. Piątek, jakość pracowników określa się za pomocą takich parametrów, jak: racjonalność, zdolność do krytycznego myślenia, umiejętności sprawnego działania, kreatywność i przedsiębiorczość [Piątek, Florek 2009, s. 41].

Proces wykorzystania wiedzy jest związany z ludzką kreatywnością i przedsiębiorczością. Kreatywnością nazywa się zdolność do tworzenia nowych idei, strategii, projektów, koncepcji, a przedsiębiorczością – zdolność do transferowania pomysłów (wynalazków) w innowacje i wychodzenie z nimi na rynek. Wiadomo, że

kreatywność zależy od relacji między indywidualną wiedzą dostępną a ukrytą. Nie każda osoba kreatywna jest przedsiębiorcza i odwrotnie. Zespoły złożone z ludzi kreatywnych i przedsiębiorczych skłonne są do podejmowania działań mających praktyczne zastosowanie, które pojawiają się w miarę nabywania wykształcenia i doświadczenia.

Wiedza, jaką posiadają mieszkańcy Pisz w odniesieniu do lokalnego rynku pracy, stanowi podstawę rozwoju gospodarczego, społecznego i ekologicznego. Powinna być ukierunkowana na wykorzystanie egzogennych, endogennych lub mieszanych czynników wzrostu i rozwoju. Stanowi podstawę rozwoju kreatywności i przedsiębiorczości społeczności lokalnej.

3. Przedsiębiorczość na rynku pracy

Istotny wpływ na rynek pracy ma rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), który postrzegany jest jako źródło wzrostu gospodarczego i ograniczania bezrobocia [Krzemień, Struś 2002, s. 25]. Małe i średnie przedsiębiorstwa wywierają obecnie znaczący wpływ na procesy ekonomiczne, społeczne i polityczne w Polsce. Do podstawowych korzyści o charakterze makroekonomicznym należą: aktywizacja gospodarcza regionów, tworzenie nowych miejsc pracy, łagodzenie skutków bezrobocia, efekt rynkowy w postaci wypełnienia deficytu towarów i szybkiego dostosowywania oferty do potrzeb nabywców. Podstawowe kierunki sektorowej polityki rządu wobec MSP wyznaczyły przyjęte cele, polegające na ułatwieniu dostępu przedsiębiorcom i potencjalnym przedsiębiorcom do informacji, szkoleń i wiedzy z zakresu zarządzania, marketingu, jakości, organizacji przedsiębiorstwa i produkcji oraz technologii, a także wspieraniu powstawania i rozwoju instytucji wspomagających działalność MSP. Instytucje rynku pracy realizują politykę rządu wobec nich za pomocą instrumentów prawnych, finansowych i organizacyjnych. Wspieranie rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw w ramach programów regionalnych ma na celu dywersyfikację, wzmocnienie i rozwój gospodarek regionalnych, a także utrzymanie i wzrost zatrudnienia na regionalnych i lokalnych rynkach pracy. To samorządy powiatowe i gminne określają skalę i strukturę interwencji kierowanej do przedsiębiorców w powiązaniu z innymi działaniami strukturalnymi i rozwojowymi podejmowanymi na terenie województwa. Podstawowe działania wspierające przedsiębiorców, programowane i realizowane, powinny obejmować instrumenty z następujących pakietów: doradztwo ogólne i specjalistyczne dla MSP w fazie rozwoju lub ustabilizowanego wzrostu, przygotowujące do działania i konkurencji na jednolitym rynku [Krzemień, Struś 2002, s. 46]. Wpływ poszczególnych instytucji dzięki podejmowanym przez nie działaniom w istotnym stopniu wpływa na kreowanie postaw przedsiębiorczych, to zaś pozwala lokalnym przedsiębiorcom na osiąganie korzyści zewnętrznych [Bednarczyk 1996, s. 194]. Brak koordynacji działania tych podmiotów prowadzi do sytuacji, gdy każdy z nich zmierza do swoich własnych celów, niekoniecznie nastawionych na kierunki pożądane z punktu widze-

nia rozwoju danego regionu. Zaangażowanie władz regionalnych w rozwój sektora MSP przyczynia się do zmniejszenia bezrobocia, a także rozwoju regionu poprzez wykorzystanie jego potencjału.

4. Analiza uwarunkowań miasta i gminy Pisz

Zróżnicowania przestrzenne poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego poszczególnych obszarów wynikają m.in. ze zróżnicowań samej przestrzeni geograficznej. Różnice w warunkach środowiska geograficznego, a także zróżnicowane czynniki rozwoju geograficznego i społecznego powodują, że poszczególne miasta i gminy wykazują różną dynamikę rozwoju. W rezultacie każde miasto i gmina posiada odmienną sytuację gospodarczą, ekologiczną oraz poziom zagospodarowania infrastrukturalnego i układ przestrzenny infrastruktury. Aby prowadzić właściwą politykę lokalną, szczególnie tę związaną z rynkiem pracy, należy właściwie określić sytuację regionu.

Do głównych czynników stanowiących podstawę rozwoju lokalnego możemy zaliczyć uwarunkowania naturalne oraz infrastrukturę techniczną. W mieście i gminie Pisz, ze względu na położenie, walory przyrodniczo-kulturowe, ogromny potencjał stanowi turystyka, która była przedmiotem analizy i oceny możliwości tworzenia nowych miejsc pracy przez osoby kreatywne i przedsiębiorcze.

Zgodnie z założeniami determinizmu środowisko geograficzne jest jednym z podstawowych czynników uwarunkowań lokalnych wpływających na występowanie zróżnicowań przestrzennych, mających wpływ na działalność ekonomiczną i społeczną człowieka. Rozwój miasta i gminy uzależniony jest od położenia, posiada on istotne uwarunkowania dla rozwoju turystyki, z uwzględnieniem rozwoju agroturystyki ze względu na rolniczy charakter. Podejmując decyzję inwestycyjne, należy zidentyfikować potencjał lokalny. Identyfikując sytuację lokalną, określając jego potencjał, należy dokonać analizy jego uwarunkowań oraz przyjąć czynniki i kryteria, które decydują o danych uwarunkowaniach. Do czynników charakteryzujących uwarunkowania naturalne należą gleby i ich klasa decydująca o przydatności rolniczej, roślinność naturalna, użytki rolne, procent, jaki zajmują w powierzchni w stosunku do ogólnej powierzchni powiatu, a także jaka jest ich struktura – udział gruntów ornych i sadów do całości użytków rolnych; zasoby wód podziemnych i powierzchniowych oraz złoża minerałów: jakiego są rodzaju, wielkości, oraz ich znaczenie gospodarce regionu i możliwość eksploataowania lub rozwoju w kierunku agroturystyki. Natomiast do uwarunkowań infrastrukturalnych zalicza się: liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 osób, ich znaczenie w gospodarce regionu; przy ocenie sieci energetycznej, gazowej, kanalizacyjnej, wodociągowej należy uwzględnić procent przyłączonych gospodarstw domowych w stosunku do ogólnej liczby gospodarstw domowych na danym terenie. Istotne znaczenie ma sieć komunikacyjna – rodzaje występujących dróg na danym terenie (międzynarodowe, krajowe, wojewódzkie), drogi publiczne twarde – liczba kilometrów na 100 km²

powierzchni, linie kolejowe na 1000 km²; także: liczba obiektów bazy noclegowej i gastronomicznej, bazy rekreacyjno-sportowej na 1000 osób. Procent powierzchni zajmowanej przez lasy i obszary chronionego krajobrazu w stosunku do ogólnej powierzchni powiatu, liczba wód (rzeki, zbiorniki wodne), decydujące o atrakcyjności regionu; także szlaki turystyczne z uwzględnieniem liczby kilometrów na 100 km², z podziałem na piesze i rowerowe oraz liczba różnorodnych zabytków są czynnikami decydującymi o uwarunkowaniach turystycznych.

Uwarunkowania miasta i gminy Pisz. Miasto i gmina Pisz położone są w północno-wschodniej części Polski w województwie warmińsko-mazurskim. Gospodarka gminy Pisz opiera się głównie na dwóch filarach – leśnictwie i rolnictwie. W tych dwóch sektorach zatrudnienie znajduje blisko 27% ogółu zatrudnionych. Natomiast dalsze ok. 20% związane jest z zakładami przetwarzającymi drewno i produkty rolne. Trzecią dziedziną dającą utrzymanie ludności jest sfera budżetowa (22% ogółu pracujących). Można powiedzieć, że od kondycji tych trzech sektorów zależy w dużej mierze stan większości pozostałych dziedzin, dla których firmy i pracownicy stanowią podstawowy rynek. Dotyczy to zwłaszcza takich branż, jak handel hurtowy i detaliczny, wszelkiego rodzaju usługi, transport i budownictwo mieszkaniowe. Dziedziny te dają dziś zatrudnienie. Należy zwrócić uwagę na duże różnice w strukturze gospodarczej pomiędzy częścią wiejską i miejską gminy Pisz. W mieście skupia się niemal cała działalność produkcyjna, przy czym zdecydowanie największym zakładem produkcyjnym są Piskie Zakłady Przemysłu Sklejek, zatrudniające blisko 1000 osób. Z miastem związana jest także większość pracowników sfery budżetowej, stanowiących 29% pracujących. Tak wysoki udział zatrudnionych w sferze budżetowej wynika z ponadlokalnych funkcji w ochronie zdrowia, oświaty i administracji, jakie pełni Pisz jako siedziba powiatu. W mieście koncentruje się również działalność związana z handlem i wszelkiego rodzaju usługami na rzecz ludności i firm.

Miasto i gminę Pisz charakteryzuje niski wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców w odniesieniu do województwa. Działalność gospodarczą w 2009 roku prowadziło 4 tys. podmiotów. Ich liczba w przeliczeniu na 10 tys. ludności była niższa (700) niż w województwie (805). Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób określająca poziom przedsiębiorczości w mieście i gminie Pisz (7896) odnosi się do 2009 roku, natomiast należy podkreślić, że w 2010 roku sytuacja nie uległa zmianie. Szansą na rozwój dla rynku pracy w mieście i gminie Pisz jest kreatywność i przedsiębiorczość jego mieszkańców oraz pomoc lokalnym przedsiębiorcom w utrzymaniu produkcji i obecnego zatrudnienia oraz stworzenie warunków pozwalających na jego zwiększenie.

W 2010 roku rynek pracy miasta i gminy charakteryzowała duża dynamika zmian. Liczba osób bezrobotnych wzrosła. Na koniec grudnia 2010 r. wynosiła 2520 osób i w porównaniu do roku 2009 wzrosła o 60 osób. W grudniu 2010 r. stopa bezrobocia w kraju wynosiła 12,3%, w porównaniu do poprzedniego roku wzrosła o 0,4% (na koniec 2009 roku wynosiła 11,9%). W województwie warmińsko-mazurskim nastąpił

spadek liczby bezrobotnych o 0,2% (z 20,2% na koniec 2009 r. do 20,0 na koniec 2010 roku). Należy zauważyć, że wzrost liczby bezrobotnych w powiecie spowodowany był czynnikiem sezonowości, ale także powrotem ludności z zagranicy. Wskaźnik stopy bezrobocia w mieście i gminie Pisz na koniec grudnia 2010 r. w stosunku do grudnia 2009 r. wzrósł o 0,3 pkt. proc. W roku 2010 w zależności od liczby bezrobotnych lokowaliśmy się na II i I miejscu w województwie, natomiast w kraju na III i II miejscu. Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych na koniec grudnia 2010 roku było 1265 kobiet, stanowiły 50% ogółu bezrobotnych. W porównaniu do grudnia 2009 r. liczba bezrobotnych kobiet zwiększyła się o 44 osoby.

Strategia rozwoju miasta i gminy Pisz na rzecz właściwego kształtowania postaw przedsiębiorczości zakłada wykorzystanie różnorodnych instrumentów. Można je podzielić na: usługi szkoleniowe, usługi informacyjne, w tym także promocja regionu np. przez działalność wydawniczą, usługi doradcze, usługi finansowe promocją innowacji i postępu technologicznego – wszystkie mają za zadanie podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej.

5. Analiza wyników badań

W listopadzie 2010 r. autorka publikacji przeprowadziła badania ankietowe wśród populacji osób miasta i gminy Pisz biorących udział w głosowaniu w wyborach samorządowych. Próbę do badania stanowiło 1% osób mogących głosować zgodnie z ordynacją wyborczą. Aby wnioskowanie statystyczne było obarczone jak najmniejszym błędem, zadbano o reprezentatywność próby. Ważnym elementem jest rozkład próby. W próbie brała udział co setna osoba z list wyborczych uprawnionych do głosowania, w razie jej nieobecności kolejna po niej.

Przedmiotem przeprowadzonych badań było określenie:

- w jakim stopniu kreatywność i przedsiębiorczość wpływają na decyzję o podjęciu działalności gospodarczej,
- czy wiedza, jaką posiadają mieszkańcy, i jej pogłębianie mają wpływ na kreatywność i przedsiębiorczość oraz znajomość uwarunkowań lokalnych.
- związku między czynnikami demograficznymi wpływającymi na podjęcie działalności a poziomem wykształcenia.

Przeprowadzono badania ankietowe, które zawierały pytania dotyczące uwarunkowań lokalnych oraz jak mieszkańcy określają swoją wiedzę, która wpływa na kreatywność i przedsiębiorczość. Ponad połowę (57%) wśród ogółu badanych stanowiły kobiety. Ponad 70% respondentów mieszka w mieście. Największą grupę stanowią osoby posiadające wykształcenie średnie (43%) i wykształcenie wyższe (28%). Najrzadziej spotykane są osoby, które edukację zakończyły na poziomie gimnazjum (4%). Mieszkańcy z wykształceniem wyższym przeważają w grupie wiekowej 25-35 lat, natomiast z wykształceniem średnim 36-45lat. Osoby z wykształceniem wyższym, średnim i zasadniczym zawodowym pogłębiające wiedzę poprzez uczestniczenie w kształceniu ustawicznym stanowią 2/3 respondentów. Pozostała grupa

reprezentująca mieszkańców z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym nie pogłębia swojego wykształcenia. Jednocześnie ankietowani byli pytani, jaki rodzaj działalności gospodarczej (z uwzględnieniem infrastruktury regionu) mogliby prowadzić oraz jakie czynniki wpływają na decyzje o jej podjęciu lub nie. Przeprowadzone badania ankietowe wskazują, iż co trzeci respondent jest chętny do prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Jednak aż 24% ankietowanych nie ma na ten temat zdania, a 34% nie należy do zwolenników takiego rozwiązania.

Największy odsetek osób skłonnych podjąć działalność gospodarczą jest z wykształceniem zasadniczym zawodowym (26%), średnim (24%) i wyższym (24%). W tych samych grupach jest największy odsetek osób niezdecydowanych. Negatywnie natomiast do podjęcia działalności ustosunkowane są osoby z wykształceniem podstawowym (41%). Oceniając znaczenie czynników, określono ich wpływ na podjęcie decyzji, czy prowadzić własną działalność gospodarczej, czy nie. Najmniejszy wpływ na decyzję o niepodjęciu własnej działalności gospodarczej ma brak kwalifikacji zawodowych, wiedzy dotyczącej prowadzenia działalności gospodarczej oraz brak doświadczenia. Jako najważniejsze bariery ankietowani wymienili czynniki związane z finansami: brak odpowiednich środków, trudności z pozyskaniem kapitału oraz wysokie obciążenia podatkowe.

Istotny wpływ na podjęcie działalności gospodarczej przez mieszkańców miasta i gminy Pisz ma ich kreatywność i przedsiębiorczość związane z doświadczeniem życiowym, zawodowym, specjalistycznymi umiejętnościami oraz preferowaniem pracy zespołowej czy indywidualnej. Mieszkańcy z wykształceniem wyższym, średnim, zasadniczym zawodowym uznali, że doświadczenie życiowe, zawodowe i specjalistyczne oraz umiejętności mają duży i średni wpływ na podjęcie działalności, a ankietowani z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym przypisali im mały wpływ. Pracę zespołową zdecydowanie popierają osoby z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym. Pozostałe grupy reprezentujące poziom wykształcenia na jednakowym poziomie preferowały pracę zespołową i indywidualną.

6. Podsumowanie

W polskiej rzeczywistości początku XXI wieku kreatywność i przedsiębiorczość mają coraz większe znaczenie na obecnym rynku pracy. Najważniejszymi czynnikami sprzyjającymi przedsiębiorczości i kreatywności są cechy osobiste człowieka. Z kolei ujemny wpływ ma aspekt edukacyjny z nim związany: brak wiedzy o prowadzeniu własnego interesu. Ta bariera dotyczy społeczności średnich i małych i wiąże się bezpośrednio z poziomem wykształcenia. Im słabiej wykształcona dana osoba, tym poziom jej wiedzy jest niższy. Istnieją również aspekty ekonomiczne związane z istniejącym ustawodawstwem, zniechęcającym do otwierania własnych firm. Zaliczają się do nich wysokie podatki, stale zmieniające się przepisy, brak przejrzystych reguł funkcjonowania na rynku, zły system kredytowania przedsiębiorstw. Relatywnie niskie kwalifikacje mieszkańców to jedna z podstawowych barier w po-

dejmowaniu działalności gospodarczej. Tymczasem inwestycja w ich rozwój może być bardzo opłacalna. Wykształcenie i kreatywność stają się w dzisiejszym świecie kluczowymi czynnikami rynku pracy, stanowią je pracownicy o wysokich kwalifikacjach, którzy sprzedają pracodawcom swoją wiedzę, umiejętności i doświadczenie. Szerokie podejście do przedsiębiorczości umożliwia w pełni korzystanie z kreatywności pracowników i obywateli, aby sprzyjać rozwojowi lokalnego rynku pracy. Szczególne znaczenie mają instytucje na poziomie regionalnym i lokalnym, gdyż to one podejmują wiele działań ukierunkowanych na rynek pracy w walce z bezrobociem, zajmują się promowaniem i rozwojem przedsiębiorczości.

Na podstawie uzyskanych wyników będzie można określić kierunki rozwoju sektora MSP, z możliwością tworzenia nowych miejsc pracy, oraz określić kierunki kształcenia ustawicznego

Literatura

- Apanowicz J., *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Wyd. Difin, Warszawa 2005.
- Bednarczyk M., *Otoczenie i przedsiębiorczość w zarządzaniu strategicznym organizacją gospodarczą*, Monografie Akademii Ekonomicznej nr 128, AE, Kraków 1996.
- Davenport T., Prusak L., *Working Knowledge. How Organizations Manage What They Know*, Harvard Business School Press, Boston 1998.
- Dobija D., *Pomiar i sprawozdawczość kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa*, Wyd. WSPiZ, Warszawa 2003.
- Drucker P.F., *Spółeczeństwo pokapitalistyczne*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Perechuda K., Sobińska M., *Scenariusze, dialogi i procesy zarządzania wiedzą*, Wyd. Difin, Warszawa 2008.
- Piasecki R., *Ewolucja ekonomii rozwoju a globalizacja*, „Ekonomista” 2003.
- Poskrobko B., *Gospodarka oparta na wiedzy*, Wyd. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2011.
- Romer P., *Increasing Returns and Long-run Growth*, „Journal of Political Economy” 1986, vol. 94.
- Stasiakiewicz M., *Twórczość i interakcje*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1999.
- Schumacher E.F., *Małe jest piękne. Spojrzenie na gospodarkę świata z założeniem, że człowiek coś znaczy*, PIW, Warszawa 1981.
- Skrzypek E., *Jakość i efektywność*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2000.
- Stiglitz J.E., *Knowledge for Development. Economic Science*, The World Bank, Washington 1999.
- Śliwa R., *O organizacjach inteligentnych i rozwiązywaniu złożonych problemów zarządzania nimi*, Wyd. WSM SIG, Warszawa 2001.

CREATIVITY AND ENTREPRENEURSHIP OF CITIZENS FROM TOWN AND COMMUNITY OF PISZ IN THE LIGHT OF ANALYSIS

Summary: At the present time, development of creativity and entrepreneurship through knowledge is the key factor in the development of the local labor market. The concept of creativity and entrepreneurship of local community is identified with highly skilled employees

who sell their knowledge, skills and experience to employers. The paper presents knowledge as capital contained in human capital, currently seen as a factor in the development of endogenous, exogenous, or mixed factors of growth and development. The article indicates barriers to development of the local labor market, and also shows the importance of knowledge as a key element of the development of local entrepreneurship.

Keywords: creativity, entrepreneurship, knowledge, human capital, labor market.